

prave vere in lahko spoznal „tiga Antikrista, kir zdaj pousod po sueidtu hodi... inu hoče... s falš pridigo inu z oblubami... ludi odpelati od... te žive, čiste, risnične besede božje“. Tudi za svobodo in slične lepe ideje se Trubar seveda ni boril naravnost — 200 let pozneje bi to bilo mogoče — ampak kvečjemu posredno. In še tretjo resnico je treba vedno imeti pred očmi: Trubar je bil gotovo vrl, energičen, navdušen mož; ali da bi bil kak junak — heroj? Težko si ga tako predstavljamo, ne morda zato, ker so bili drugi možje, ki uživajo slavo junaštva, vsi večji nego on; ne! Ali, in to je dejstvo, preko katerega se težko pride k junaški pesnitvi, Trubarjevo življenje nam je vse preveč znano; dijaki in dijakinja se uče natančno, kod in kam je zahajal Trubar, kolikokrat se je vrnil v domovino itd., in vse to nam stoji tako trdno pred očmi, da za junaštvo skoraj ni prostora. — Kajpada, ko bi bil on predmet kakih bajk, bi to bilo vse drugače; a mi imamo v njem zgodovinskega človeka, ne heroja. Njegove zasluge s tem niso prikrajšane, za pesnika pa leže v tem zgodovinsko razsvetljenem življenju skoraj nepremagljive težkoče.

Zato sem bil radoveden, kako je prvi naš epik rešil to težko nalogo.

Dr. Jos. Tominšek. (Konec prih.)

Dr. Jos. Tominšek je priobčil v lanskem letniku lista „Zeitschrift für die österr. Gymnasien“ interesantno študijo „Die Ziele des klassischen Unterrichtes und die Privatlektüre“, ki se odlikuje po zdravih nazorih in izpričuje o velikih pedagoških zmožnostih gospoda pisatelja.

„**O slovenskem Štajerju v jožefinski dobi**“. To zanimivo delce g. dr. Fr. Ilešiča, ki je bilo priobčeno v „Časopisu za zgodovino in narodopisje“, je izšlo kot ponatisk v posebni knjižici, ki se dobiva v knjigotržnici L. Schwentnerja po 40 h izvod.

Ksaver Šandor-Gjalski: Gjurgjica Agićeva. — Pripoviest. U Zagrebu. Naklada Matice hrvatske. 1903. M. 8°, str. 230. (Zabavna knjižnica Matice hrvatske.) Svesak CCLXVI—CCLXVIII. U Zagrebu. Tisak Dioničke tiskare. — Kadar pošlje g. Šandor-Gjalski novo povest med svet, se po pravici vzbudi splošno zanimanje. Nedvojbeno jo je vsakdo, ki je dobil knjigo v roke, z velikim zanimanjem čital ter radovedno hitel h kraju. — Radi priznavamo, da je tudi ta povest pisana tako interesantno, da človek z napeto pozornostjo spremlja razvoj njen. Mojsrski so opisane vse nevarnosti, katerim je izpostavljena mlada učiteljica v tujem malem kraju, kjer so tržani osvedočeni o svoji imenitnosti ter vedno pripravljeni vsakega tujca obrekovati. — Vmes so v povesti raztresene epizode, ki nam izborno rišejo malomestno življenje, vse napake, intrige in spletke, ki se v njih vrše, in razne opazke nam odkrivajo politične in društvene odnose, ki vladajo v teh trgih in mestecih. Ali ena stvar je, s katero se ne moremo nikakor sprijazniti. Vsa ta zloba je pretirana. Ako bi bil hotel g. pisatelj napisati pikro satiro, bi bil mogel nagrmditi vse hudobije ter jih usuti na osebo uboge učiteljice. Ali, da bi resna povest mogla vzbuditi pravo spoznanje hrvaških razmer, tega nobeden človek, ki ga ne vodi tendencioznost, ne more verjeti. Si li moremo misliti, da so vsi faktorji takega mesteca od podžupana, sodnika, inženjerja do poslednjega pisarja, vsi avtonomni zastopniki, vsi učitelji, vsi trgovci in rokodelci breznačajne, brezvestne hulje, katerim ni bilo do drugega, nego da iz zavisti, neznanja brezsrčno napadajo, in v nesrečo tirajo bitje, ki ni nikomur ni najmanjšega zla storilo?! Recimo, da je podžupan bil hudobnež, zakaj so tudi sodnik, sodni pisar in drugi uradniki, zakaj so kolegi in koleginja, zakaj vsi zastopniki meščanov taki brezdušni klevetniki? Hrvatje morajo pač od-

kloniti tako sumnjo, kakor da so prebivalci njih malih mest sami nesramni brez-značajniki. Je li verjetno, da so vsi uradniki tako pasje ponižni, da celo sodnik pete liže podžupanu? Take razmere so kar nemogoče! — Tem nasproti so predstavniki poštenih ljudi edino družina spahije, velikega trgovca in sodni pristav — bore malo za kraj, ki ima v svojem središču podžupanijo, sodišče, šole i. t. d. In še ti se čudno vedejo po katastrofi, ki je zadela ubogo učiteljico. Ali niti veleugledni vlastelin, kateremu so uničili predmet iskrene ljubezni, se ne makne, da bi ožigosal na pristojnem mestu brezdušno postopanje podžupana in njegovih podrepnikov, niti milijonar Malešević ne stori nič v obrambo svoje poverjenice. Pa tudi oče njen, ki je vendar kot vojak navajen zastopati svoje pravice, prav nič ne izkuša rešiti časti svoje hčere. Edini Smiljanič je pripravljen jo braniti, ali njemu to zapreči smrt. Ves dogodek bi bil moral povsodi vzbuditi največjo senzacijo, in ni verjetno, da bi bila v kaki polucivilizovani državi vsa ta lopovska svojat mogla nadaljevati svoj umazani posel.

R. Perušek.

Viktor Car Emin: Zimsko sunce. Slika iz istarskoga života u 4 čina. U Zagrebu 1903. Izdala Matica hrvatska. M. 8°, 120 strani. (Zabavna knjižnica „Matice Hrvatske“. Svezak CCLXIX.—CCLXX.).

Matica hrvatska je izdala predlanskim neko povest iz istrskega življenja od istega pisatelja. V tej povesti se je izkazal pisatelj za spretnega stilista in zanimivega pripovedovalca. To pot si je izbral podobno snov, ki nam riše ljuti narodnostni boj med istrskimi šarenjaki, ki so sicer po imenu, pokolenju in tudi po jeziku Hrvatje, a po svojem mišljenju najljutejši sovražniki hrvaškega narodnega stremljenja. Sklicujejo se pri tem na zgodovino, na tisočletno prosveto italijansko in deloma na dejansko današnje stanje, ki je mnogo ugodnejše za renegate, ker so zaradi naprednejše prosvete tudi gmotno v boljšem položaju. Da se tamkaj širi odpadništvo, pri sedanjih razmerah ni čudno, kakor se nobeden Slovenec ne sme čuditi, ako se na Koroškem in Štajerskem ne samo meščani, nego celo kmetje svojevoljno ponemčujejo, ker jim niso oči zavezane in ker so vladajoči krogi slovenski mnenja, da so samo kmetje tisti del naroda, ki odločuje njegovo usodo, ne pomislijo pa, da je v narodnem življenju samo inteligencija oni kvas, ki je sposoben oživiti narodno življenje.

Snov te igre bi bila primerna za povest. Da se pa dramatizacija pisatelju ni posrečila, temu je pred vsem vzrok to, da je mršavo dejanje nezadostno za štiri čine. Dejanja je vse premalo; zato pa se širijo patriotske deklamacije, ki niso v nobeni pravi zvezi z jedrom dejanja. To je le niz poedinih prizorov, v katerih se večinoma razgovarjajo nekatere osebe in si pripovedujejo svoje nazore, ali bolje rečeno, nazore pisateljeve z jasno izraženo in pristransko naglašeno tendencijo. Kako bi moglo pečanje s starinoslovjem dovesti Kamila do tega, da je spoznal pristno hrvaštvo Istre, mi ni jasno, saj je ogromna večina vsega zgodovinskega gradiva v starem, srednjem in tudi novem veku pisana v tujem jeziku, posebno pa so zgodovinski spomeniki brez izjeme romanski. Pisatelj naj bi se bil zadovoljil z dejstvom, da je zemlja naseljena po ogromni večini s Slovani, da so, kakor kažejo imena šarenjakov, istotako večinoma renegati — ki niti svojega hrvaškega jezika še niso pozabili, nego se ga često v medsebojnem družinskem in sploh društvenem občevanju poslužujejo. Zgodovina, kultura in važnost italijanščine so poticala tako jaka, da ne moremo zameriti odpadnikom, kakor odpadništva ne moremo zameriti našim nemškutarjem. Pravi vzrok je mehka narava, hlapčevska ponižnost in neznačajnost narodnjakov, posebno inteligencije, ki je zakrivila žalostno stanje istrskega